

בס"ד

A Candle, a Wooden Spoon and Ten Pieces of Bread

Insights into Bedikas Chametz

Thursday Night Live

March 31st 2022

Congregation Ohr Torah

Rabbi Sarel Malitzky

Source for Bedikas Chametz

1) תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ב עמוד א

אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר

On the evening of the fourteenth of the month of Nisan, one searches for leavened bread in his home by candlelight

2) רש"י מסכת פסחים דף ב עמוד א

בודקין - שלא יעבור עליו בכל יראה ובכל ימצא

3) תוספות מסכת פסחים דף ב עמוד א

אור לארבעה עשר בודקין את החמץ - פ"ה שלא לעבור עליו בכל יראה ובל ימצא וקשה לר"י כיון דצריך ביטול כדאמר בגמ' (דף ו:): הבודק צריך שיבטל ומדאורייתא בביטול בעלמא סגי אמאי הצריכו חכמים בדיקה כלל ונראה לר"י דאע"ג דסגי בביטול בעלמא החמירו חכמים לבדוק חמץ ולבערו שלא יבא לאכלו

Ten pieces of bread

Reasons to do it

4) שולחן ערוך אורח חיים סימן תלב

הגה: ונוהגים להניח פתיתי חמץ במקום שימצאם הבודק, כדי שלא יהא ברכתו לבטלה, (מהר"י ברי"ן). ומיהו אם לא נתן לא עכב, דדעת כל אדם עם הברכה לבער אם נמצא.

5) חק יעקב סימן תלב

ומהר"י ווייל סימן קצ"ג כתב הטעם שמניחין שלא ישכח לבטל למחר, מה שאין כן כשיש לו חמץ נזכר בזמן הביעור לבטל, עכ"ל. ולי נראה טעם המנהג, שאם יבדוק ולא ימצא זמן מה יתרשל שוב ויטיאש מן הבדיקה ולא יבדוק עוד היטב, לכך מניחין לו פתיתים שעל ידי זה שימצא חמץ יתן לבו לבדוק היטב אולי ימצא עוד, וק"ל. ואין לבטל מנהג של ישראל

Reason not to

6) חק יעקב סימן תלב

אם לא נתן לא עכב. והראב"ד בתמים דעים סימן כ"ט כתב דמנהג זה מעשה נשים הוא

7) ט"ז אורח חיים סימן תלב

ומיהו אם לא נתן כו'. וכן ראוי לנהוג לכתחלה דחיישי' שמא יניחנו במקו' שלא ימצאנו הבודק

8) ספר נאמנו מאד

הנחת י' פתיתים

[תקמב]

"המנהג בנו שלא ליתן כלל, דשמא יגררו חולדה או עכבר ויביאנו במקום שאין שולט עין הבודק לבערו. ואין לשנות המנהג".

(רבי יוסף מולכו ז"ל,

שלחן נבוה סי' תלב אות יד)

What about לבטלה?

9) ט"ז אורח חיים סימן תלב

וברכה לבטל' אין כאן דהברכ' קאי על מה שיבע' למחר בודאי אלא שמהיום מתחיל ע"י הבדיקה

10) ביאור הגר"א אורח חיים סימן תלב

ונוהגין כו' ומיהו כו'. ע' ד"מ ומחלוקתם תלוי בפלוגתת ר"ת ור"י שכת' הרא"ש בפ"א דברכות בברכת הסוכה על השינה וע' תוס' שם ובפ"ד דסוכה. וראייה דא"צ מדאמרינן בפ"ק דפסחים יבדוק בתוך המועד וע"ל סי' תל"ה דיבדוק בברכה וע' פר"ח ועוד יש ראייה דא"צ מברכת המפיל

11) משנה ברורה סימן תלב

חולק ע"ז דאין כאן חשש ברכה לבטלה דכן הוא המצוה לבדוק החמץ ולחפש אחריו שמא ימצא ואם לא ימצא אין בכך כלום והט"ז כתב עוד דהברכה קאי על מה שיבער למחר בודאי מה שישיר מאכילתו אלא שמהיום מתחיל ע"י הבדיקה וכנ"ל בסימן תל"א וכן הסכימו אחרונים לדינא

Practically should it be done?

12) משנה ברורה סימן תלב

ועיין בח"י שכתב דמ"מ אין כדאי לבטל מנהג של ישראל ועיי"ש שנתן טעמים להמנהג וגם האר"י ז"ל כתב מנהג זה ושיניח יו"ד פתיתים

The and deeper meanings אריז"ל

13) באר היטב אורח חיים סימן תלב

והאריז"ל כתב מנהג זה ויניח יו"ד פתיתים והוא ע"פ סוד גדול

14) מור וקציעה סימן תלב

מ"ש בבה"ט [ס"ק ח] להניח י' פתיתין משם האר"י ז"ל. מעידני שראיתי לאבא מארי הגאון החסיד ז"ל שלעג על המניחין פתיתין שימצאם הבודק. והוא ז"ל היה בקי בכל כתבי האר"י ז"ל, ורוב מנהגו ככולו, היה עפ"ד האר"י ז"ל, ומדלא חש להא ש"מ דלא שמיע ליה, וס"ל דלא אמר האר"י כן, ולא יצא דבר זה מפיו.

אבל בשל"ה מצאתי דבר זה בשם ספר המוסר, ומאן דלא חש לה אינו פורע מוסר ומדרך הישר לא סר. מצוה לא חסר

15) הגדה של פסח תפארת שמשון (הרב שמשון פינקוס זצ"ל)

בדיקת חמץ

הובא בפוסקים (משנ"ב תלב ס"ק יג) שיש נוהגים לפזר עשרה פתיתים של חמץ בבית ע"מ למצוא אותם בבדיקה ולשורפם. ולמה דוקא עשרה - הדברים עמוקים בשבילנו, אבל זה הלשון הכתובה בקדמונים: "כדי לבער את העשרה כתרי דטומאה".

אנחנו יודעים שהיקף העולם וכן האדם בשלימות מתבטא תמיד ע"י המספר עשר - "בעשרה מאמרות נברא העולם" (אבות פ"ה מ"א), וכן בדרכי שמים אנו מוצאים עשר ספירות וכו' - היקף של שלימות. בכל מקום שמדברים על היקף שלם ולא רק על נקודה פרטית הדבר מתבטא ע"י המספר עשר.

זהו הרמז שאומרים לנו כאן בבדיקת חמץ, עלינו לנקות את הטומאה שנדבקה בנו במשך השנה בכל היקפה, אין אנו מנקים את עצמינו באיזה פרט מסוים גרידא, אנחנו מטהרים את טומאתנו כליל, לכן נוהגים לפזר עשרה פתיתים ואחר הבדיקה לשורפם. זהו כל הגוון של ימי הפסח - אנו מצוויים בבל יראה ובל ימצא שלא ישאר כלום מהטומאה.

ולאחר שביעורנו את כל החמץ - את כל החיצונים שנדבקו בנו בכל השנה - בכל היקפם, אנו הולכים לבנות את הקדושה של האדם גם היא בכל היקפה, וזאת ע"י הקערה הכוללת עשרה דברים - ג' מצות, זרוע, ביצה, מרור, חרוסת, כרפס, חזרת והקערה עצמה. [וכאשר יבואר במקומו מטרת כל פרט מהקערה].

Other meaningful explanations

16) עבודת ישראל

יש בו עדיין עון וחמץ הוא היצה"ר. כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא (קהלת ז, כ), כי האדם שמחזיק עצמו שתיקן הכל בודאי לא התחיל לעבוד את ה', כמו שכתבתי במקום אחר פירוש הכתוב (במדבר יט, ב) אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה עול, שמי שסובר שאין בו מום בודאי לא עלה עליו עדיין עול מלכות שמים. וכמאמר החכם בחובת הלבבות שאם אמרתי בלבבי לא הייתי חוטא, בודאי הוא חטא ביותר, כי הגאווה הוא חטא ביותר. ולזה נוהגים להניח פתיתי חמץ להראות כנ"ל כי בודאי לא תיקן הכל:

נוהגין להניח פתיתי חמץ במקום שימצאו שם הבודקים וכו'. מיהו אם לא נתן לא עכב שדעתו של אדם לבער אם ימצא (או"ח סימן תלב ס"ב). ונראה שנהגו המנהג הקדוש הזה, מפני שעיקר הביעור חמץ הוא היצה"ר כמ"ש לעיל. ולזה הנהיגו להניח חמץ להראות שבודאי

הגאון **מטשעבין** הביא תירוץ ששמע משען בקרקא ללמדינו שפשוטים שבישראל מלאים בתורה: מקור הבדיקה בנרות נלמד בגמרא שלומדים מציאה מציאה ומציאה מחיפוש וחיפוש מנר וכו' והמציאה שלומדים ממנה היא המציאה של עבד יוסף שמצא את גביע יוסף באמתחת בנימין. והלא שם באמת החיפוש והמציאה גם היו פיקטיביים כי הרי יוסף בעצמו שתל והטמין את הגביע באמתחת בנימין והרי לנו מקור נפלא למנהג של הטמנת פתיתי חמץ ומציאתם לאחר מכן ודפח"ח.

(מפי הרבי מטאלנא שליט"א)

18) הגדה של פסח באר החיים (הרב אברהם אלימלך בידרמן שליט"א)

לבדיקה, שהרי יודע היכן הם עומדים, ואמר הגאון רבי דוב בעריש ווידנפעלד מטשעבין זצ"ל בשם צדיק נסתר שהתגורר בווארשא [לפרנסתו עסק בתיקון שעונים, וכאשר שמע אודותיו גאב"ד טשעבין שבר את שעונו והלך לתקנו אצלו כדי שיזכה להתברך מפיו, אך כאשר הגיע אליו קלט מיד שהוא שבר את שעונו בכוונה תחילה, וכל ביאתו אינה אלא בדרך ערמה, לפיכך סירב לברכו, באמרו שאיש פשוט הוא, בלית ברירה ביקש ממנו שיאמר לו דבר חידוש, ולבקשה זאת לא סירב, ואמר לפניו תירוץ זה], דהנה מצות בדיקת חמץ היא לאור הנר, וילפינן ליה בפסחים (דף ז:): בגזירה שוה מכמה פסוקים, וחדא מינייהו הוא הכתוב אצל עבדי יוסף שחיפשו את הגביע בין אמתחותיהם של השבטים, והתם נאמר (בראשית מד, יב) "ויחפש בגדול החל ובקטן כלה וימצא", ונראה מכאן דשפיר שייך לשון "חיפוש" גם כאשר על פי האמת יודעים היכן מונח החפץ, שהרי עבדי יוסף ידעו היכן הגביע מונח מאחר והם הטמינו אותו באמתחת בנימין, ומכאן שאף חיפוש כזה שמיה "בדיקה", ושייך שפיר לברך על בדיקה זו, ודפח"ח.

Wooden spoon

כלי use any Why?

19) דרכי משה הקצר אורח חיים סימן תלב

ומהרי"ל (הל' בדיקת חמץ עמ' מ ותשובות החדשות סי' מח) כתב דאם לא נמצא כלום שורפים הכלי שלקח לבער בו כדי שיזכור מצות ביעור

20) שולחן ערוך (רמ"א) אורח חיים סימן תמה

ואם לא מצא חמץ כשבדק ישרוף הכלי שלקח לבדיקה, כדי שלא ישכח חובת ביעור (מהרי"ל)

21) ערוך השולחן אורח חיים סימן תמה

וכתב הרמ"א דאם לא מצא חמץ כשבדק ישרוף הכלי שלקח לבדיקה כדי שלא לשכח חובת ביעור עכ"ל וכבר נתבאר בסי' תל"ב דלכן נוהגין להניח פתיתי חמץ בעת הבדיקה כדי שלא תהא ברכתו לבטלה ע"ש וממילא שיהיה לו מה לבער

22) ספר מנהג ישראל תורה

שורפין החמץ, ובעי טעמא ע"מ שלוקחין כף של עץ דוקא, והנה צ"ל נחלי אמונה כתב טעם לשבח צ"ס הגאון מהר"ם שפירא ז"ל על מה שלוקחין כלי של עץ, דהנה הרש"ש צמס' שבת דף ס"ו חידש שלהסוברים דאין ציעור חמץ אלא שריפה דומיא דנותר, נריכס דוקא לשרוף החמץ בעצים ולא בקש ובגבצא דומיא דנותר דהחיוצ לשרוף דוקא בעצים כמ"ש הרמב"ם צפ"ז מהל' מעה"ק, ועפ"ז שפיר נוהגין לשרוף את החמץ מעוטף בכף של עץ כדי לשרוף את החמץ בעץ דוקא ע"ש, מ"מ עדיין לא

23) הגדה של פסח טוב דברך (הרב שאול בראך מובא בספר מנהג ישראל תורה)

ד) נהגו לשרוף עם החמץ הכף של עץ ששמשו צו לצדיקת חמץ, י"ל טעם לזה עפ"י שדורינו קלי הדעת אלים להעשיר ורודפים כל ימיהם להרבות הון, ואוהב כסף לא ישבע כסף (קהלת ה' ע'), וכתיב (דברים ח' י"ז) כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה. והנה הכף מרמז על היד שנקרא יגיע כפיך (מהלים קכ"ח ב'), וע"ך בגמטריא כס"ף. ולכך שורפין עם החמץ כף עץ, להורות כי לא צמחם עשו חיל, וה' מוריש ומעשיר (שמואל א' ב' ז').

ה) או יאמר דמקובל (עי' לעיל אות א') שבזמן שריפת החמץ יהיה מחיית עמלק, והנה צפעס הראשון היה מפלחו בכף ידו של משה שהרים ידו ועי"ז וגבר ישראל (בשלה י"ז י"א), וצפעס השני נחלה על העץ (אסתר ז' י'), ולכך מרמזין בכף עץ מחיית עמלק שעל ידם היה [כבר] שני פעמים מחיית עמלק.

ובתב צספר מעשה רוקח (ריש מס' פסחים) הוצא בחתם סופר (סוכה מ"א. ד"ה דאיבני), שמחיית עמלק יהיה צערב פסת. וי"ל שרמזו מפלחו צסמו, כי עמל"ק צגמטריא יו"ס י"ד ניס"ן, ומרמז [אך ציוס הראשון] שציוס זה דהיינו צערב פסת תשציתו אותו שנקרא ראשון דהיינו עמלק.

24 תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ז עמוד ב

לאור הנר וכו'. מנא הני מילי? אמר רב חסדא: למדנו מציאה ממציאה, ומציאה מחיפוש, וחיפוש מחיפוש, וחיפוש מנרות, ונרות מנר. מציאה ממציאה - כתיב הכא שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם וכתוב התם ויחפש בגדול החל ובקטן כלה וימצא. ומציאה מחיפוש דידיה, וחיפוש מנרות - דכתיב ובעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות, ונרות מנר, דכתיב נר ה' נשמת אדם חפש כל חדרי בטן.

From where are these matters, [Rav Hisda](#) said: The term finding in one context is derived from finding in another context, and finding is derived from the word searching, and this searching is derived from searching elsewhere, and searching there is derived from the word lamps, and lamps is derived from lamp. Finding in one context is derived from finding in another context by verbal analogy, as it is written here: "Seven days leaven shall not be found in your houses" ([Exodus 12:19](#)), and it is written there: "And he searched, starting with the eldest, and ending with the youngest; and the goblet was found in Benjamin's sack" ([Genesis 44:12](#)). And the word finding in this verse is connected to searching in that same verse by juxtaposition, as the verse says: "And he searched... and was found." And searching is derived from lamps by means of juxtaposition, as it is written: "And it shall come to pass that at that time I will search Jerusalem with lamps" ([Zephaniah 1:12](#)), the word lamps is derived from lamp by means of juxtaposition, as it is written: "The spirit of man is the lamp of God, searching all the inward parts"

25 תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ז עמוד ב

תנו רבנן אין בודקין לא לאור החמה ולא לאור הלבנה ולא לאור האבוקה אלא לאור הנר מפני שאור הנר יפה לבדיקה. ואף על פי שאין ראייה לדבר זכר לדבר שנאמר שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם ואומר ויחפש בגדול החל ואומר בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות ואומר דנר ה' נשמת אדם חפש כל חדרי בטן.

26 שלמי מועד

אור החשמל בשעת הבדיקה, ובדיקה עם פנס
דעת רבינו שאם אין לו נר, יכול לבדוק עם פנס המאיר היטב, אך לכתחילה
צריך לעשות כפי מה שכתוב בגמ' שבודקין לאור הנר¹⁰.

27 שערים מצוינים בהלכה סי' קי"א

ד) יבדוק בנר של חלב ואי סותר לכרוס החמץ באור החשמל
(עלעטער) תלוי ודאי כוח אי ספרי „נר“ או לא דספרי חו"ל (פסחים ל"ו)
שיהי' דוקא לאור הנר וחזרו אחרי פסוקים ללמוד משם זה הרין ועי'
כש"ת בית יצחק (יו"ד ח"א סי' ק"ב וח"כ יו"ד סי' ל"א אות ה') דכתיב
ראור החשמל שפיר ספרי „נר“ ויכול לברך עליו „להרליק נר של שבת“
עי"ש וא"כ לפ"ו גם הכא סותר לכרוס בו ואף רחוינן דנר של שמן
ושומן וחלב ג"כ סכרך עליו להרליק נר של שבת ואפ"ה אין כודקין כהם
כמש"כ בש"ע (סי' תל"ג סעי' ב') התם טעמא אית כיה שאינו יכול
להכניסם בחורין וסרקין סן ישפוך השמן והשומן ושמא יטיף על הכלים
ויספידם אבל כנר החשמל שפיר יכול להכניסו בחורין וסרקין ואינו סתירא
מכלום ואין שום טעם לאסור בו ואף לרבני האחרונים לעיל (הלכות שבת
סי' ע"ה ס"ק ו') שדעתם שאינו סכרך להרליק נר של שבת על אור
החשמל התם טעמא ירדהו דצריך להרליק הישראל בעצמו ובל סלאכת ההרלסח
עליו וכאור החשמל אין כל הסלאכה נעשית ע"י הישראל לכרוס שגם העוכרים
ככית חרושת (פאבריק) מסייעים כהרלסח שעל ידם יצר כח חורם משא"כ
הכא הכי צריך להרליק נר הכריסח האדם הכורסח וכי סכרין על הרלסח
הנרץ ולא נרע מאכסררח שלאורה נברקת על כן אין שום טעם וסכרה
לאסור כריסת המצ' על ידי אור החשמל ואפ"ה ישראל מרושים הן ומצוה
הכאה פעם אחת בשנה מהדרים עליה לעשותה כמנהג אבותינו לכרוס כנר
של שעה דוקא.

בשׁו"ע (או"ח סימן תל"ג ס"ב) אין בודקין את החמץ אלא לאור הנר. נ"ר הוא אותיות נ'שמה ר'וח. ובנר של שעה, שעו"ה הוא אותיות ש"ע ו"ה. ש"ע, מלשון ואל קין ואל מנחתו לא שע"ה (בראשית ד, ה), דהיינו שצריך ליחד ולשעות שם י"ה בו"ה בכל מצוה שאדם עושה. כמו שאומרים קודם כל מצוה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה ליחד שם י"ה בו"ה, ולא אמירה היא עיקר כי אחר כוונת הלב הן הן הדברים ובלבד שיכוון לבו לשמים. ולזה צריך של שעה דווקא לרמוז על כל הנ"ל:

(29) ספר מנהג ישראל תורה סי' תר"ג

ובספר שער המלך כתב דשעה הוא אותיות שישמע שועתינו, ובס' קהלת יעקב ערך ש"ע כתב דשעה עם הד' אותיות גימ' שכינה, ועיין באמרי נועם על מועדים ח"צ צי"א חייר שכ' דשעה ר"ת ה'מיחדים ש'מך ע'רצ ו'צוקר, ועוד איתא בספיה"ק דשעה נוטריקון ה'קילו ו'רננו ש'וכני ע'פר, ועיין בשו"ת יד

Why do we burn all these items when we burn the chametz?

(30) מהר"י מבעלזא

המנהג הוא ששורפים את הנוצה ואת הכף ואת המטלית, וזה ניחא מפני שהיו אצל החמץ בשימוש ויש להם שייכות לחמץ; אבל מה שנוהגים לשרוף גם את הנר שהיו בודקים בו צריך להבין, דלכאורה היה צריך להצניעו למצוה אחרת כגון לנר חנוכה או לנרות שבת, דהואיל דאתעביד ביה מצוה חדא ליתעביד ביה מצוה אחריתא. אמנם, מאחר שה' ית' היה בעזרנו שבדקנו את החמץ ושרפנו אותו, עי"ז אנו מצפים שיעזור לנו בשנה הבעל"ט לשרוף אותו בנר חדש, דהיינו באור חדש שעתיד להיות בעת הגאולה במהרה בימינו.

(31) שולחן ערוך אורח חיים סימן תלג סעיף יא

המכבד חדרו ב"ג בניסן ומכוין לבדוק החמץ ולבערו ונזהר שלא להכניס שם עוד חמץ, אף על פי כן צריך לבדוק בליל י"ד. הגה: וכל אדם צריך לכבד חדריו קודם הבדיקה.

(32) מגן אברהם סימן תלג

צריך לכבד. דלא מבדיק שפיר בלא כבוד (מרדכי) ולכן נהגו ליטול נוצות ולכבד

(33) פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן תלג

ונוצות היינו כנף אווז

(34) חק יעקב סימן תלג

לכבד חדריו. לכן נהגו ליטול נוצות ולכבד, כן כתב המ"א [ס"ק כא]. ובאמת לא על כיבוד זה נאמר, רק מכבדין ממש כל החדר, והנוצות לוקחים רק בשעת בדיקה במקום שמוצא חמץ לגרור עם הנוצה מהסדקים והחורים. או י"ל כוונתו על הנוצות גדולות מחוברות יחד, דהיינו כנף של האווז שקורין פלעדר וויש בלשון אשכנז, שמכבדין בו כל המקומות קודם פסח